

Original Article

Identifying Indicators of Unsuccessful Marriage (a Qualitative Study)

Zahra khademi Astaneh^{1✉}, Esmacil Sadri Damirchi¹

1. Counseling and Psychology Department, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil. Iran.

Received: 2025/01/14

Revised: 2025/11/22

Accepted: 2025/11/23

DOI: 10.48308/jfr.2025.238378.1901

Highlights

- Indicators of unsuccessful marriage are categorized into four main domains: individual, non-interactive, family-of-origin, and cultural.
- Individual deficits such as lack of self-awareness, inflexibility, and pessimism serve as root causal conditions in the formation of unsuccessful marriage.
- The extracted paradigmatic model demonstrates that premarital education and skill-based interventions can break the vicious cycle of conflicts and lead to positive outcomes such as family stability and increased happiness.

Extended Abstract

Introduction: Identifying indicators of unsuccessful marriage is essential for understanding the dynamics of marital dissolution and developing effective preventive and therapeutic interventions. Marital failure is associated with profound psychological, emotional, and social consequences for couples, their children, and the wider community. Despite the prevalence of marital problems, comprehensive models that capture the multidimensional nature of unsuccessful marriage remain limited, particularly in cultural contexts such as Iran. The present study aimed to identify the indicators determining unsuccessful marriage among couples living in Ardabil. This qualitative study was conducted using a grounded theory approach based on the structured method of Strauss and Corbin, encompassing open, axial, and selective coding. The statistical population included all couples living in Ardabil who had been cohabiting for at least three years. Purposive sampling was employed, followed by theoretical sampling. In the screening stage, couples were assessed using two instruments—the Spanier Marital Adjustment Scale and the Positive Feelings Towards Spouse Questionnaire—and those scoring two standard deviations below the mean and describing themselves as "unsuccessful couples" in preliminary interviews were selected. Sampling continued until theoretical saturation was achieved, resulting in a final sample of 14 couples. Data were collected through in-depth semi-structured interviews, which were recorded and transcribed verbatim with informed consent. To ensure reliability, two methods were utilized: participant review (returning transcripts and initial codes to participants for validation) and peer review (independent analysis by two qualitative method experts, with results compared to the researcher's analysis). Data analysis was conducted using open and axial coding according to the Strauss and Corbin continuous comparative method.

Findings: The results of the research showed that the indicators determining unsuccessful marriage cover a wide range, organized into four core categories: individual indicators, non-interaction indicators, indicators related to the family of origin, and cultural indicators. Each of these categories encompasses various sub-themes. Individual indicators included personal characteristics, psychological traits, and behavioral patterns that contribute to marital dissatisfaction. Non-interaction indicators reflected deficits in communication, emotional exchange, and mutual understanding

between spouses. Indicators related to the family of origin pertained to the influence of parental relationships, family patterns, and intergenerational transmission of marital dysfunction. Cultural indicators encompassed societal norms, values, and expectations that shape marital roles and behaviors, often creating pressures that undermine relationship quality. These findings highlight the multifaceted nature of unsuccessful marriage, demonstrating that marital failure cannot be attributed to a single factor but rather emerges from a complex interplay of personal, relational, familial, and cultural dimensions.

Discussion: The identification of these four broad categories underscores the necessity of adopting a holistic perspective when examining marital outcomes. Individual indicators point to the role of personality traits, mental health, and coping styles in shaping marital experiences, consistent with previous research linking neuroticism, low self-esteem, and poor emotional regulation to relationship distress. Non-interaction indicators emphasize the centrality of communication patterns, conflict resolution skills, and emotional intimacy, reinforcing the well-established finding that negative interaction cycles are among the strongest predictors of divorce. Indicators related to the family of origin highlight the intergenerational transmission of marital patterns, suggesting that individuals often replicate the relationship dynamics observed in their parents' marriages, whether functional or dysfunctional. Cultural indicators draw attention to the broader societal context, including gender roles, familial expectations, and community pressures, which in traditional societies like Iran can significantly constrain couples' options and amplify marital stress. The integration of these four categories provides a comprehensive framework for understanding unsuccessful marriage that goes beyond individual or relational factors alone. The reliance on self-report measures and qualitative interviews, while rich in depth, may be subject to recall and social desirability biases. Furthermore, the sample was confined to Ardabil, limiting generalizability to other regions or cultural groups. Future research should employ larger, more diverse samples and incorporate longitudinal designs to examine how these indicators evolve over time and interact with life transitions. Mixed-method approaches combining quantitative assessments with in-depth qualitative exploration could further validate and refine the identified categories.

Conclusion: In conclusion, this study provides a comprehensive and culturally grounded identification of indicators associated with unsuccessful marriage, encompassing individual, relational, familial, and cultural dimensions. The findings underscore that marital failure is a complex, multidimensional phenomenon that cannot be reduced to any single cause. Effective prevention and intervention programs must therefore address this complexity by targeting not only individual and relational skills but also the broader familial and cultural contexts that shape marital expectations and behaviors. Marriage counseling, family education programs, and community-based initiatives should incorporate these insights to support couples in building healthier, more resilient relationships. Ultimately, the study contributes to the growing body of knowledge on marital quality in Iranian contexts and offers practical guidance for mental health professionals, family therapists, and policymakers working to strengthen family stability and well-being.

Keywords: Marriage, unsuccessful marriage, marriage indicators.

How to cite: khademi Astaneh,Z and Sadri Damirchi,E . (2026). Identifying indicators of unsuccessful marriage (a qualitative study). Journal of Family Research, 22(2), 1-17. doi: 10.48308/jfr.2025.238378.1901

✉Corresponding Author Email Address: ZahraKhademi209@gmail.com

Copyright: © 2026 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the creative commons attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقاله پژوهشی

شناسایی شاخص‌های ازدواج ناموفق (یک مطالعه کیفی)

زهرآ خادمی آستانه^۱، اسماعیل صدری دمیرچی^۲

۱. گروه آموزشی مشاوره و روانشناسی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران.

دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۱۰/۲۵ دریافت نسخه اصلاح شده: ۱۴۰۴/۰۹/۰۱ پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۰۹/۰۲

DOI: 10.48308/jfr.2025.238378.1901

نکات برجسته

- مهاجرت زوجین ایرانی به کانادا، آسیب‌های گسترده‌ای در ابعاد روان‌شناختی، زوجی، اقتصادی، فرهنگی و حقوقی بر نظام خانواده وارد می‌کند.
- چالش‌هایی نظیر احساس تنهایی، کاهش صمیمیت زناشویی، تنزل شغلی، نگرانی‌های تربیتی و مواجهه با قوانین سخت‌گیرانه، از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده انسجام خانواده‌های مهاجر هستند.
- طراحی برنامه‌های حمایتی پیش و پس از مهاجرت با تمرکز بر آموزش مهارت‌های بین‌فرهنگی، ارتباطی و حقوقی، ضرورتی انکارناپذیر برای کاهش آسیب‌های ساختاری و ارتقای سلامت خانواده‌های مهاجر محسوب می‌شود.

چکیده: شناسایی شاخص‌های ازدواج ناموفق است. روش از نوع کیفی با استفاده از نظریه داده بنیاد است و جامعه آماری شامل کلیه زوج‌های ساکن شهر اردبیل بوده که دارای حداقل ۳ سال سابقه زندگی مشترک می‌باشند. به منظور تعیین نمونه از روش نمونه‌گیری هدفمند و سپس نمونه‌گیری نظری استفاده شده است و تا رسیدن به اشباع نظری، در نهایت ۱۴ زوج ناموفق مورد مصاحبه عمیق نیمه ساختار یافته قرار گرفته و با استفاده از روش مقایسه‌ای مداوم استراوس و کوربین تحلیل شدند. ابزارهای پژوهش، پرسشنامه‌ی سازگاری زناشویی اسپانیر و پرسشنامه‌ی احساس مثبت نسبت به همسر بودند. به منظور تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری باز و محوری استفاده شد. نتایج پژوهش نشان داد که شاخص‌های تعیین‌کننده‌ی ازدواج ناموفق، طیف گسترده‌ای را در بر می‌گیرد. شاخص‌های شناسایی شده عبارت بودند از: شاخص‌های فردی، شاخص‌های عدم تعاملی، شاخص‌های مربوط به خانواده‌ی اصلی و شاخص‌های فرهنگی، در واقع هر یک از شاخص‌های به دست آمده مقوله‌های مختلفی را در بر می‌گیرد که یافته‌های این پژوهش می‌تواند برای روانشناسان و مشاوران ازدواج مفید واقع شود.

کلیدواژه‌ها: ازدواج، ازدواج ناموفق، شاخص‌های ازدواج

استناد به این مقاله: خادمی آستانه، ز. و صدری دمیرچی، ا. (۱۴۰۴). شناسایی شاخص‌های ازدواج ناموفق (یک مطالعه کیفی). خانواده‌پژوهی،

۲۲(۲)، ۱-۱۷. doi: 10.48308/jfr.2025.238378.1901

مقدمه

ازدواج، به عنوان یکی از بنیادی‌ترین نهادهای اجتماعی، نقش تعیین‌کننده‌ای در سلامت روانی افراد، کارکرد خانواده و ثبات جامعه ایفا می‌کند (مایرز^۱ و همکاران، ۲۰۲۰). این نهاد مقدس، نه تنها زمینه‌ساز تکامل عاطفی و معنوی زوجین است، بلکه به عنوان سلول بنیادین جامعه، نقش حیاتی در انتقال ارزش‌های فرهنگی و اجتماعی به نسل‌های آینده دارد. با این حال، در سال‌های اخیر شاهد کاهش پایدار نرخ رضایت از زندگی زناشویی و افزایش تعارضات خانوادگی بوده‌ایم. آمارهای رسمی نشان می‌دهد که بسیاری از زوجها در دستیابی به صمیمیت پایدار، رضایت‌مندی و همکاری سازنده با چالش‌های جدی مواجه شده‌اند. این امر لزوم بررسی نظام‌مند عوامل مؤثر بر شکست در ازدواج را بیش از پیش آشکار ساخته است. در این پژوهش، از چارچوب نظریه سیستم‌های خانواده و به‌طور خاص مدل تعاملی گاتمن^۲ به عنوان پایه اصلی تحلیل استفاده شده است. نظریه سیستم‌های خانواده با نگاهی کل‌نگر به بررسی تعاملات پیچیده بین اعضای خانواده می‌پردازد و بر این اصل استوار است که رفتار هر عضو بر کل سیستم تأثیر گذاشته و از آن متأثر می‌شود. بر این اساس، ازدواج ناموفق رابطه‌ای تعریف می‌شود که در آن الگوهای تعاملی ناسالم به صورت پایدار تداوم یافته و منجر به فرسایش ارتباطی و کاهش کیفیت رابطه می‌شود (گاتمن، ۲۰۲۰). در این مدل، رفتارهایی همچون انتقاد مستمر، سرزنش، دفاعی‌گری، کناره‌گیری هیجانی و طعنه، زمانی که به‌طور چرخه‌ای تکرار شوند، به تدریج ساختار ارتباطی زوج را تضعیف کرده و رابطه را به سمت نارضایتی سوق می‌دهند. مدل گاتمن با شناسایی "چهار سوارکوهان رابطه" یعنی انتقاد، تحقیر، موضع تدافعی و سنگ‌اندازی، چارچوب نظری محکمی برای درک سیر نزولی روابط زناشویی ارائه می‌دهد. این الگوهای تعاملی در شرایطی تشدید می‌شوند که زوجین فاقد مهارت‌های ارتباطی مؤثر و توانایی مدیریت هیجان باشند. مطابق «مدل شناختی-هیجانی روابط زوجی^۳» (ایدلسون و ایپستین^۴، ۲۰۲۳)، عواملی همچون انتظارات سخت‌گیرانه و غیرمنعطف، تعبیرهای منفی از رفتار همسر، خطاهای شناختی و ضعف در تنظیم هیجان، نقش اساسی در شکل‌گیری تعارض و تداوم روابط ناسازگارانه دارند. هنگامی که زوجین قادر به برقراری الگوی تعامل سازگار نباشند، تعارض‌ها به جای حل شدن انباشته شده و به کاهش حمایت عاطفی، افت صمیمیت و تضعیف تعهد منجر می‌شوند (شارپ^۵، ۲۰۲۳). این فرآیند تدریجی، در نهایت به "فلج ارتباطی" می‌انجامد که در آن زوجین، دیگر انگیزه‌ای برای سرمایه‌گذاری عاطفی در رابطه ندارند. در چنین شرایطی، رابطه از درون تهی شده و تنها پوسته‌ای از ازدواج باقی می‌ماند. با وجود گستردگی پژوهش‌ها در حوزه ازدواج، شکاف تحقیقاتی قابل توجهی در ادبیات موضوع مشاهده می‌شود. بخش عمده‌ای از مطالعات موجود بر عوامل موفقیت ازدواج تمرکز داشته‌اند و کمتر به شناسایی نظام‌مند شاخص‌هایی پرداخته شده که در چارچوب یک الگوی جامع، زمینه‌ساز «ازدواج ناموفق» می‌شوند. علاوه بر این، بسیاری از پژوهش‌های پیشین با رویکردی کمی و مبتنی بر پرسشنامه به بررسی متغیرهای جداگانه پرداخته‌اند، در حالی که ماهیت پیچیده و چندبعدی ازدواج ناموفق، استفاده از روش‌های کیفی و کل‌نگر را می‌طلبد. هم چنین کمبود پژوهش‌های کیفی که بتوانند ابعاد عاطفی و تجربیات زیسته زوجین در ازدواج‌های ناموفق را مستقیماً از زبان خود آنان بازگو نمایند، به وضوح احساس می‌شود. "دستیابی به چنین پژوهش‌هایی به روایت‌های دست اول و تبیین ابعاد انسانی پدیده ازدواج ناموفق تأکید دارد. از آنجا که شناخت عمیق این شاخص‌ها می‌تواند مبنای طراحی مداخلات پیشگیرانه، آموزش مهارت‌های ارتباطی و ارتقای کیفیت روابط زوجین قرار گیرد، انجام

پژوهش‌هایی با رویکردی عمیق و زمینه‌مند ضروری به نظر می‌رسد. بر این اساس، پژوهش حاضر با هدف شناسایی و تحلیل شاخص‌های ازدواج ناموفق در چارچوب یک الگوی پارادایمی انجام شده است. این الگو با تبیین ارتباط نظام‌مند بین شرایط علی، شرایط زمینه‌ای، راهبردها و پیامدها، درکی عمیق‌تر از این پدیده ارائه می‌دهد و می‌تواند مبنای مناسبی برای مداخلات آتی در حوزه پیشگیری و درمان مشکلات زناشویی باشد. پژوهش حاضر، هم‌چنین با بهره‌گیری از روش کیفی و تحلیل تجربیات زیسته زوجین، در پی کشف لایه‌های پنهان پدیده ازدواج ناموفق است. امید می‌رود یافته‌های این مطالعه نه تنها غنای علمی حوزه مطالعات خانواده را افزایش دهد، بلکه بتواند به عنوان نقشه راهی برای مشاوران خانواده، درمانگران زناشویی و برنامه‌ریزان فرهنگی مورد استفاده قرار گیرد. در نهایت، این پژوهش گامی در جهت ارتقای کیفیت زندگی زناشویی، تحکیم بنیان خانواده و تقویت سرمایه اجتماعی در جامعه ایرانی خواهد بود.

روش

جامعه، گروه نمونه و روش نمونه‌گیری و فرآیند اجرای پژوهش و تحلیل داده‌ها

پژوهش حاضر کیفی و با استفاده از نظریه‌ی داده بنیاد است که در آن شاخص‌های ازدواج ناموفق مورد بررسی قرار گرفته است. از این روش، زمانی استفاده می‌شود که ادبیات پژوهش پیرامون موضوع از غنای لازم برخوردار نیست (محسن زاده، ۱۳۸۹). روش اصلی گردآوری داده‌ها در این روش، استفاده از انواع مصاحبه است و سپس با تحلیل و کدگذاری متن مصاحبه‌ها به ارائه‌ی مدل پارادایمی پرداخته می‌شود (کراهن و پاتنام^۶، ۲۰۰۳). فرآیند نظریه پردازی نظریه‌ی داده بنیاد بر اساس رهیافت ساختارمند مبتنی بر ۳ نوع کدگذاری باز^۷، محوری^۸ و انتخابی^۹ است. جامعه‌ی آماری این پژوهش شامل کلیه‌ی زوج‌های ساکن شهر اردبیل بوده که دارای حداقل ۳ سال سابقه‌ی زندگی مشترک می‌باشند. روش نمونه‌گیری به روش نمونه‌گیری هدفمند و سپس نمونه‌گیری نظری استفاده شده است. ابتدا نمونه‌گیری از جامعه‌ی در دسترس صورت گرفت که توسط (اشتراوس و کوربین^{۱۰}) توصیف شده است که زوج‌های انتخاب شده برای ورود به مطالعه باید معیارهای ذکر شده را دارا بودند: ۱) گرفتن نمره‌ی پایین (دو انحراف معیار پایین‌تر از میانگین) در مقیاس احساسات مثبت نسبت به همسر^{۱۱} و مقیاس سازگاری زناشویی اسپانیر^{۱۲}. ۲) بر اساس مصاحبه، خود را به عنوان زوج‌های ناموفق توصیف کنند. در مرحله بعدی به روش نمونه‌گیری نظری، گروه نمونه‌ی نهایی تعیین شد. در نمونه‌گیری نظری، زمانی که سیستم مقوله‌ها به اصطلاح "نظریه‌ی اشباع" شود، فرآیند جمع‌آوری اطلاعات متوقف می‌شود (ماکلود^{۱۳}، ۲۰۰۱). در نهایت ۱۴ زوج که خود را ناموفق توصیف کرده و در پرسشنامه‌ی سازگاری زناشویی اسپانیر و پرسشنامه‌ی احساسات مثبت نسبت به همسر، نمره‌ی کم (دو انحراف معیار کمتر از میانگین) کسب نمودند، مورد مصاحبه‌ی عمیق نیمه ساختار یافته^{۱۴} قرار گرفتند. فرآیند کار به این ترتیب بود که با رعایت اصول اخلاقی پژوهش و کسب اجازه از مصاحبه‌شوندگان، مصاحبه‌ها به طور دقیق ضبط می‌شد و سپس روی کاغذ پیاده می‌شد. بدین ترتیب مصاحبه‌شونده از آزادی نسبی برای بیان آنچه در زندگی او و همسرش وجود داشت برخوردار بود و پس از انجام هر مصاحبه، فنون ذکر شده توسط اشتراوس و کوربین تحلیل سطر به سطر انجام شد و کدهای بدست آمده ثبت گردیدند. پس از تحلیل مجدد و دسته‌بندی کدهای بدست آمده، مقوله‌های کلی در ذهن پژوهشگر شکل گرفته و در ادامه‌ی مصاحبه‌ها، هدف پژوهشگر کامل

کردن و اشباع آن مقوله‌ها بود. مصاحبه‌ها تا جایی ادامه یافت که مقوله‌های شکل گرفته به درجه‌ی اشباع رسید و داده‌های جدیدی در رابطه با آن مقوله‌ها بدست نیامد. در نهایت برای رسیدن به قابلیت اعتماد از دو روش زیر استفاده شد: ۱) کنترل و اعتبار یابی توسط گروه نمونه: در این روش مصاحبه‌های ضبط شده برای اطمینان بیشتر به مصاحبه‌شونده‌ها بازگردانده شد تا از صحت اطلاعات ارائه شده، پژوهشگر را مطلع سازند. ۲) ارزیابی توسط داوران: در این روش، دو نفر از متخصصان این روش به عنوان داور، بخشی از مصاحبه‌ها را مورد تحلیل قرار دادند و تحلیل‌های آن‌ها با تحلیل‌های پژوهشگر مورد مقایسه قرار گرفت و در نهایت توافق کلی حاصل گردید. به منظور تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری باز و محوری استفاده شد و نتایج پژوهش نشان داد که شاخص‌های تعیین‌کننده‌ی ازدواج ناموفق، طیف گسترده‌ای را دربر می‌گیرد. شاخص‌های شناسایی شده عبارت بودند از: شاخص‌های فردی، شاخص‌های عدم تعاملی، شاخص‌های مربوط به خانواده‌ی اصلی و شاخص‌های فرهنگی، هر یک از شاخص‌های بدست آمده، مقوله‌های مختلفی را در برمی‌گیرد. برای جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، از دو پرسشنامه که شامل سازگاری زناشویی اسپانیر و پرسشنامه‌ی احساس مثبت نسبت به همسر بود، استفاده شد.

شرکت‌کنندگان و نمونه‌گیری

این پژوهش با رویکرد کیفی و بر اساس روش نظریه داده‌بنیاد انجام شد. جامعه پژوهش شامل زوج‌های ساکن شهر اردبیل بود که حداقل سه سال سابقه زندگی مشترک داشتند. نمونه‌گیری به صورت هدفمند و سپس نمونه‌گیری نظری انجام گرفت. در مرحله غربال‌گری، زوج‌ها با دو ابزار «پرسشنامه احساسات مثبت نسبت به همسر» و «مقیاس سازگاری زناشویی اسپانیر» ارزیابی شدند و زوج‌هایی انتخاب شدند که دو انحراف معیار پایین‌تر از میانگین نمره آورده و در مصاحبه مقدماتی نیز خود را «زوج ناموفق» توصیف کرده بودند. فرآیند نمونه‌گیری تا مرحله اشباع نظری ادامه یافت و در نهایت ۱۴ زوج واجد شرایط در مطالعه شرکت کردند.

گردآوری داده‌ها

داده‌ها با استفاده از مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته گردآوری شد. برای انسجام در پرسش‌ها، یک راهنمای مصاحبه کوتاه تهیه گردید تا پرسش‌های اصلی برای همه مشارکت‌کنندگان یکسان باشد، اما امکان طرح پرسش‌های پیگیری بر اساس محتوای گفتگو فراهم بماند. مصاحبه‌ها با کسب رضایت آگاهانه ضبط و به صورت کامل پیاده‌سازی شد. اصول اخلاقی، شامل محرمانگی و اختیار شرکت در پژوهش، رعایت گردید.

تحلیل داده‌ها

تحلیل داده‌ها بر اساس رویکرد اشتراوس و کوربین و در دو مرحله کدگذاری باز و کدگذاری محوری انجام شد. هر مصاحبه بلافاصله پس از اجرا، به صورت خط به خط تحلیل شد و نتایج حاصل، مبنای تکمیل مقوله‌ها و نمونه‌گیری نظری قرار گرفت. برای افزایش قابلیت اعتماد از دو روش استفاده شد: ۱. بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان^{۱۵}: نسخه پیاده‌سازی شده مصاحبه و کدهای اولیه برای تأیید به شرکت‌کنندگان بازگردانده شد. ۲. دادرسی هم‌تایان^{۱۶}: دو متخصص روش کیفی بخشی از داده‌ها را به صورت مستقل تحلیل کرده و نتیجه با تحلیل پژوهشگر مقایسه شد.

ابزارهای مورد استفاده برای غربال‌گری

اگرچه ماهیت پژوهش کیفی بود، دو ابزار فقط با هدف انتخاب مشارکت‌کنندگان مناسب استفاده شدند: مقیاس سازگاری زناشویی اسپانیر، پرسشنامه احساسات مثبت نسبت به همسر. این ابزارها برای تحلیل کمی به کار نرفتند و نقش آن‌ها صرفاً تعیین صلاحیت ورود زوج‌ها به پژوهش بود.

ابزار پژوهش

پرسشنامه سازگاری زناشویی اسپانیر

پرسشنامه سازگاری زناشویی اسپانیر ابزاری ۳۲ سؤالی برای سنجش کیفیت رابطه زناشویی است و چهار مؤلفه رضایت زناشویی، توافق زوجی، همبستگی زوجی و ابراز محبت را ارزیابی می‌کند. این ابزار در پژوهش‌های متعدد روایی و پایایی مناسب نشان داده است؛ برای مثال، اسپانیر (۱۹۷۶) ضریب آلفای ۰.۹۱ را گزارش کرده است. در پژوهش حاضر از این پرسشنامه برای شناسایی زوج‌هایی با سازگاری پایین و ورود آنان به نمونه‌گیری نظری در مرحله کیفی استفاده شد.

پرسشنامه احساسات مثبت نسبت به همسر (PFQ)

پرسشنامه PFQ ابزاری ۱۷ سؤالی برای سنجش عواطف مثبت و نگرش هیجانی زوجین نسبت به یکدیگر است. این پرسشنامه پایایی بازآزمایی بالا ($\alpha = 0.93$) و همسانی درونی مناسب نشان داده است. در پژوهش حاضر، نتایج PFQ به عنوان معیار تکمیلی برای شناسایی زوج‌هایی با سطح پایین احساسات مثبت و واجد شرایط برای ورود به بخش کیفی استفاده شد.

بیان یافته‌ها

کدهای حاصل از مصاحبه‌ها و مراحل تحلیل آن

طبقه‌بندی اصلی: شاخص‌های فردی

مثال کوتاه از مصاحبه	نمونه کدهای آزاد	تعریف تحلیلی	مقوله محوری
«بعد از ازدواج فهمیدم اصلاً نمی‌دونم چی از زندگی می‌خوام.» (زن، ۳۲ ساله)	ناآگاهی از نیازها؛ ندانستن اهداف زندگی؛ ناآگاهی از ظرفیت‌ها	از گفته‌های مشارکت‌کنندگان مشخص شد که بسیاری از تعارضات از ناآگاهی افراد نسبت به نیازها، اهداف و توانمندی‌های خود ناشی می‌شود.	عدم خودآگاهی
«همه‌چیز گردن من بود، انگار ازدواج فقط مسئولیت‌های من بود.»	بی‌توجهی به وظایف؛ عدم ایفای نقش همسری	شرکت‌کنندگان به‌طور مکرر به شانه‌خالی کردن یکی از زوجین از وظایف فردی و مشترک اشاره داشتند که پایه اصلی بسیاری از اختلافات بود.	عدم مسئولیت‌پذیری
«همیشه می‌گفت نمی‌تونم؛ از هر کار کوچیکی هم می‌ترسید.»	تردید در توانایی؛ بزرگ‌نمایی مشکلات	تحلیل روایت‌ها نشان داد که اعتماد به‌نفس پایین باعث ناتوانی در حل مسئله و ایجاد تنش‌های مکرر می‌شود.	عدم اعتماد به‌نفس
«به موضوع کوچک رو مثل فاجعه می‌دید و رها نمی‌کرد.»	نشخوار فکری؛ افکار آسیب‌زا؛ خرافه‌باوری	الگوی تکرارشونده شامل نشخوار فکری، دیدگاه‌های غیرمنطقی و بزرگ‌نمایی مشکلات بود که تنش‌های زناشویی را تشدید می‌کرد.	تفکر ناسالم

«هیچ‌وقت حاضر نبود کمی تغییر کنه تا زندگی‌مون بهتر بشه.»	مقاومت در تغییر؛ تعصب؛ پافشاری بر افکار نادرست	عدم انعطاف در تغییر باورها و رفتارها از مهم‌ترین عواملی بود که مانع سازگاری زوجین می‌شد.	انعطاف‌ناپذیری
«همیشه فکر می‌کرد اتفاق بدی در راهه، هیچ‌وقت خوشحال نبود.»	نگرش منفی؛ ناامیدی؛ حسرت گذشته	تحلیل‌ها نشان داد بدبینی مداوم نسبت به خود، همسر و آینده، رابطه را دچار فرسایش می‌کند.	بدبینی
«وقتی ناراحت می‌شد، کاملاً از کنترل خارج می‌شد.»	عدم کنترل هیجان؛ بی‌ثباتی عاطفی	افراد در بیان احساسات، کنترل عواطف و استفاده مناسب از هیجانات ضعف داشتند که مانع تعامل سالم می‌شد.	عدم پختگی هیجانی
«همیشه می‌ترسید من ولش کنم، حتی بدون دلیل.»	بی‌اعتمادی؛ اضطراب دائمی؛ ترس از رهاشدگی	بسیاری از زوجین نشانه‌هایی از اضطراب، بی‌اعتمادی و ترس از ترک شدن داشتند که ریشه در سبک دلبستگی ناسالم آن‌ها داشت.	عدم دلبستگی ایمن

طبقه‌بندی اصلی: شاخص‌های عدم تعاملی

مثال کوتاه از مصاحبه	نمونه کدهای آزاد	تعریف تحلیلی	مقوله محوری
«سال‌ها یک‌بار هم نگفت دوستدارم؛ انگار فقط هم‌خانه بودیم.»	نبود علایق مشترک؛ بی‌توجهی عاطفی	براساس گفته‌ها، نبود رفتارهای محبت‌آمیز، کمبود وقت مشترک و ناتوانی در ایجاد صمیمیت احساسی عامل مهم تعارض بود.	عدم عشق و صمیمیت
«وقتی مریض بودم، حتی نپرس چی شده.»	بی‌توجهی به نیازها؛ نبود دلسوزی	شرکت‌کنندگان بیان کردند که عدم توجه، همدلی و حمایت عاطفی، احساس تنهایی شدید ایجاد می‌کرد.	عدم حمایت و مراقبت
«بعدها فهمیدم خیلی چیزها رو ازم مخفی کرده بود.»	پنهان‌کاری؛ عدم صداقت مالی	دروغ‌گویی، پنهان‌کاری و عدم شفافیت از مقوله‌های پرتکرار در روایت‌ها بود.	عدم صداقت
«همیشه فکر می‌کردم کسی دیگه توی زندگی‌اش هست.»	شک؛ سوءظن؛ افکار خیانت	آنچه از مصاحبه‌ها استخراج شد، بی‌اعتمادی و نبود تعهد به رابطه بود که ساختار ازدواج را تضعیف می‌کرد.	عدم اعتماد و تعهد
«هر تصمیمی داشتیم، آخرش دعوا می‌شد چون هیچ‌وقت هم‌نظر نبودیم.»	عدم تفاهم در تربیت فرزند؛ مسائل اقتصادی	تفاوت‌های شدید در نگرش‌ها، اهداف و سبک زندگی که بدون مذاکره رها شده بود، موجب اختلافات پایدار می‌شد.	عدم تفاهم
«هیچ‌وقت نیازهای من رو نمی‌فهمید.»	عدم توجه به نیاز جنسی؛ نارضایتی	زوجین از نبود درک و هماهنگی جنسی سخن گفتند که بر صمیمیت کلی رابطه تأثیر منفی داشت.	عدم رضایت جنسی
«تمام مسئولیت‌ها روی دوش من بود.»	کمک نکردن در کارها؛ عدم مشارکت	تجربه‌های مکرر نشان داد که تقسیم غیرمنصفانه کارهای زندگی، احساس نابرابری ایجاد می‌کرد.	عدم همکاری
«هیچ‌وقت درباره آینده‌مون صحبت نکردیم.»	نداشتن برنامه مشترک؛ جدایی اهداف	نبود برنامه‌ریزی و آینده‌نگری مشترک باعث احساس بی‌سمتی و سردرگمی در رابطه می‌شد.	عدم هدف و برنامه مشترک
«هر کاری می‌کردم، می‌گفت ولش کن، فایده نداره.»	بی‌توجهی به رشد مثبت؛ تشویق نکردن	کمبود حمایت برای رشد فردی و تشویق به عادات نادرست، از نتایج تحلیل‌ها بود.	تشویق به رفتار ناسالم

«به مسئله ساده رو تبدیل می‌کرد به یک بحران جدی.»	بزرگ‌نمایی اختلاف؛ تصمیم‌گیری غیرمنطقی	زوجین در حل اختلافات مهارت کافی نداشتند و معمولاً مشکلات کوچک بزرگ می‌شد.	عدم مدیریت تعارض
«نمی‌داشت حرفم رو کامل بزنم.»	قطع کردن حرف؛ ناتوانی در بیان احساسات	ناتوانی در گوش‌دادن، بیان احساسات و گفت‌وگو از محورهای مهم تعارضات بود.	عدم مهارت ارتباطی
«هر تصمیمی داشتیم، خانواده‌ش دخالت می‌کردن.»	اجازه دخالت؛ نبود استقلال	دخالت خانواده‌ها به دلیل نبود مرزبندی روشن، نقش مهمی در ایجاد تعارض داشت.	عدم حفظ استقلال خانواده

طبقه‌ی اصلی: خانواده اصلی

مثال کوتاه از مصاحبه	نمونه کدهای آزاد	تعریف تحلیلی	مقوله محوری
«خانواده‌اش همیشه با سردی برخورد می‌کردند و حمایتش نمی‌کردند.»	بی‌احترامی؛ عدم حمایت؛ نبود ارتباط صمیمی	نبود احترام، صمیمیت و حمایت از سوی خانواده‌ها، فشار روانی و تنش در رابطه ایجاد کرده بود.	عدم روابط حمایتی با خانواده اصلی

طبقه‌ی اصلی: شاخص‌های فرهنگی

مثال کوتاه از مصاحبه	نمونه کدهای آزاد	تعریف تحلیلی	مقوله محوری
«به جای کمک کردن، دائم حسادت می‌کرد و دعوا راه می‌انداخت.»	دروغ؛ حسادت؛ بی‌اخلاقی	ضعف در اخلاقیات، معنویت و ارزش‌های فردی طبق تحلیل مصاحبه‌ها یکی از ریشه‌های تعارض بود.	عدم رعایت فضایل اخلاقی
«می‌گفت این چیزها مهم نیست؛ هر طور بخواهم زندگی می‌کنم.»	بی‌توجهی به حریم زناشویی؛ بی‌احترامی به ارزش‌ها	بی‌توجهی به هنجارهای فرهنگی- دینی باعث کاهش انسجام رابطه و افزایش تعارض می‌شد.	عدم پایبندی به هنجارها

تحلیل داده‌های کیفی حاصل از ۱۸ مصاحبه، منجر به شکل‌گیری یک الگوی پارادایمی شد که پدیده محوری «ازدواج ناموفق» را در مرکز خود قرار می‌دهد (شکل ۱). این الگو نشان می‌دهد که شکست در ازدواج صرفاً یک علت واحد ندارد، بلکه حاصل تعامل پیچیده‌ای از شرایط علی (عوامل ریشه‌ای و محرک)، شرایط زمینه‌ای (بسترهای تسهیل‌کننده یا بازدارنده)، راهبردها (اقدامات کنترلی) و پیامدها است. یافته‌ها در چهارچوب این الگو سازماندهی شدند که در ادامه، هر یک از این مولفه‌ها به تفصیل و با استناد به داده‌های مصاحبه ارائه می‌گردند.

شرایط علی: شاخص‌های فردی ریشه‌دار

تحلیل داده‌ها نشان داد که هسته مرکزی شکل‌گیری ازدواج ناموفق، نارسایی‌های عمیق فردی است که به عنوان **شرایط علی** در الگوی پارادایمی عمل می‌کنند. این مقوله‌های محوری نشان می‌دهند چگونه ضعف در بنیان‌های روان‌شناختی فرد، بستر ساز تعارضات سیستمی در زندگی مشترک می‌شود.

عدم خودآگاهی به عنوان شرط علی کلیدی، در روایت‌های بسیاری از مشارکت‌کنندگان آشکار بود. این نارسایی خود را در سه بعد نشان می‌داد: ناآگاهی از نیازهای عاطفی و روانی، شناخت ناکافی از اهداف زندگی، و درک نادرست از توانمندی‌ها و محدودیت‌های فردی. یکی از مصاحبه‌شوندگان (زن، ۳۲ ساله) با بیان اینکه «بعد از ازدواج فهمیدم اصلاً نمی‌دونم چی از زندگی می‌خوام» نشان داد که چگونه این ناآگاهی می‌تواند به انتخاب نادرست همسر و عدم آمادگی برای زندگی مشترک بینجامد. مشارکت‌کننده دیگری (مرد، ۳۵ ساله) تأیید کرد: «همیشه فکر می‌کردم می‌دونم چی می‌خوام، ولی بعد از ازدواج فهمیدم خودم رو به درستی نمی‌شناختم.»

این نارسایی خودآگاهی غالباً با عدم مسئولیت‌پذیری همراه می‌شد. تحلیل داده‌ها نشان داد این مقوله تنها به انجام ندادن کارهای خانه محدود نبود، بلکه شامل عدم مسئولیت‌پذیری عاطفی، مالی و اجتماعی نیز می‌شد. همان‌طور که یکی از مشارکت‌کنندگان اشاره کرد: «همه‌چیز گردن من بود، انگار ازدواج فقط مسئولیت‌های من بود»، این امر نه تنها نشان‌دهنده شانه‌خالی کردن از وظایف مشترک بود، بلکه حاکی از نبود درک صحیح از مفهوم مشارکت در زندگی زناشویی داشت. مشارکت‌کننده دیگری (زن، ۲۹ ساله) افزود: «همسر من فکر می‌کرد فقط من مسئول مدیریت خانه و بچه‌ها هستم، در حالی که خودش هیچ نقشی در این زمینه قبول نمی‌کرد.»

در لایه‌ای عمیق‌تر، شرایط علی دیگری نیز شناسایی شد که هر یک سهم بسزایی در شکل‌گیری ازدواج ناموفق داشتند:

عدم اعتماد به نفس که خود را در قالب تردید دائم در توانایی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها نشان می‌داد. یکی از مصاحبه‌شوندگان (مرد، ۳۷ ساله) اعتراف کرد: «همیشه در توانایی‌هایم شک داشتم و این موضوع روی تمام تصمیمات زندگی مشترکم اثر منفی گذاشته بود.»

تفکر ناسالم که در قالب نشخوار فکری، بزرگ‌نمایی مشکلات و تفسیرهای نادرست از رفتار همسر بروز می‌یافت. مشارکت‌کننده‌ای (زن، ۳۴ ساله) توضیح داد: «همسر من کوچکترین مسائل را بزرگ می‌کرد و همیشه فکر می‌کرد من قصد آزارش را دارم.»

انعطاف‌ناپذیری که مانع سازگاری با شرایط متغیر زندگی و حل تعارضات می‌شد. یکی از مشارکت‌کنندگان (مرد، ۴۰ ساله) بیان کرد: «همسر من حاضر نبود حتی کمی در روش‌هایش تغییر ایجاد کند، این موضوع زندگی را برای هر دوی ما غیرقابل تحمل کرده بود.»

بدبینی که به عنوان یک الگوی فکری پایدار در روابط زناشویی عمل می‌کند، خود را در قالب پیش‌بینی‌های منفی مداوم و تفسیرهای نادرست از انگیزه‌های همسر نشان می‌داد. یکی از مشارکت‌کنندگان (زن، ۳۱ ساله) با بیان اینکه «همیشه منتظر بودم بلاپی سر زندگی‌مان بیاید، انگار نمی‌توانست باور کند اتفاق خوبی هم ممکن است رخ دهد» توصیف کرد که چگونه این نگرش، فضای رابطه را مسموم می‌کرد. مشارکت‌کننده دیگری (مرد، ۳۸ ساله) افزود: «هر کاری می‌کردم، همسر من قصد و نیت بد آن را جستجو می‌کرد. این حس مداوم که تحت قضاوت و سوءظن هستی، عذاب‌آور است.» این بدبینی سیستماتیک

نه تنها مانع شکل‌گیری اعتماد متقابل می‌شد، بلکه به عنوان یک فیلتر تحریف‌گر، تمامی تعاملات زناشویی را تحت تأثیر قرار می‌داد.

عدم پختگی هیجانی که خود را در قالب ناتوانی در مدیریت و تنظیم هیجانات نشان می‌داد، به بی‌ثباتی عاطفی در رابطه دامن می‌زد. یکی از مصاحبه‌شوندگان (مرد، ۳۶ ساله) با توصیف این وضعیت گفت: «همسرم در مواجهه با کوچکترین ناملایمات، به طور کامل از کنترل خارج می‌شد. یک بحث ساده در مورد برنامه‌ریزی مالی می‌توانست به فریادکشیدن و اشک‌ریزی بی‌امان منجر شود.» این بی‌ثباتی هیجانی، فضای ناامنی در رابطه ایجاد می‌کرد که در آن، بیان احساسات و حل تعارضات به شیوه‌ای سالم تقریباً غیرممکن می‌شد. مشارکت‌کننده دیگری (زن، ۲۸ ساله) توضیح داد: «همیشه در حال قدم زدن روی پوسته تخم‌مرغ بودم. نمی‌دانستم کدام حرف یا رفتار من باعث طغیان هیجانی همسرم خواهد شد.»

عدم دلبستگی ایمن که ریشه در تجربیات رابطه‌ای اولیه داشت، اساس اعتماد متقابل را تخریب می‌کرد و احساس ناامنی عمیقی در رابطه ایجاد می‌نمود. یکی از مشارکت‌کنندگان (زن، ۳۳ ساله) با بیان اینکه «همیشه ترس این را داشت که مبادا من او را ترک کنم، حتی وقتی دلیلی برای این نگرانی وجود نداشت» نشان داد که چگونه این ناامنی درونی، به رفتارهای کنترل‌گرانه و وابستگی ناسالم منجر می‌شد. مشارکت‌کننده دیگری (مرد، ۴۱ ساله) توصیف کرد: «همسرم نیاز داشت دائماً تأیید شود که دوستش دارم. این نیاز سیری‌ناپذیر به اطمینان‌خواهی، برای هر دوی ما خسته‌کننده بود.» این الگوی دلبستگی ناایمن، چرخه معیوبی از اضطراب و اجتناب را در رابطه ایجاد می‌کرد که در نهایت به فرسایش تدریجی پیوند عاطفی زوجین منجر می‌شد.

این شرایط علی در تعامل پویا با یکدیگر، شبکه پیچیده‌ای از عوامل ریشه‌ای را تشکیل می‌دهند که در بستر خاصی از شرایط زمینه‌ای که در ادامه می‌آید، مجال بروز و تشدید پیدا می‌کنند. به عبارت دیگر، این نارسایی‌های فردی هنگامی که در فضای تعاملی ناسالم قرار می‌گیرند، تشدید شده و به پدیده ازدواج ناموفق دامن می‌زنند.

شرایط زمینه‌ای: بسترهای تعاملی، خانوادگی و فرهنگی

یافته‌ها نشان داد که شرایط علی در بسترهای خاصی تشدید شده و به پدیده محوری (ازدواج ناموفق) دامن می‌زنند. این **شرایط زمینه‌ای** در سه حوزه اصلی دسته‌بندی شدند که هر یک به گونه‌ای خاص، زمینه را برای بروز و تشدید شرایط علی فراهم می‌کنند. **شاخص‌های عدم تعاملی** به عنوان مهم‌ترین بستر زمینه‌ای، نمود عینی شرایط علی در فضای ارتباطی زوجین محسوب می‌شوند. برای مثال، **عدم عشق و صمیمیت** («سال‌ها یک‌بار هم نگفت دوستت دارم؛ انگار فقط هم‌خانه بودیم») مستقیماً با شرایط علی مانند عدم خودآگاهی و دلبستگی ناایمن در ارتباط است. به طور مشابه، **عدم مهارت‌های ارتباطی** («نمی‌داشت حرفم رو کامل بزنم») و **عدم مدیریت تعارض** («یه مسئله ساده رو تبدیل می‌کرد به یک بحران جدی») از تبعات مستقیم عدم پختگی هیجانی و تفکر ناسالم به شمار می‌روند. این چرخه معیوب به وضوح در روایت یکی از مشارکت‌کنندگان (مرد، ۳۵ ساله) مشهود است: «هر بار که سعی می‌کردم احساساتم را بیان کنم، همسرم

یا حرفم را قطع می‌کرد یا موضوع را عوض می‌کرد. این باعث می‌شد بیشتر در خودم فرو بروم و از ارتباط اجتناب کنم، این اجتناب از ارتباط، به تدریج به سایر حوزه‌های رابطه ما هم سرایت کرد و در نهایت به جدایی عاطفی کامل منجر شد.» عدم صداقت که خود را در پنهانکاری مالی و عاطفی نشان می‌داد، مستقیماً با شرایط علی مانند عدم مسئولیت‌پذیری و تفکر ناسالم مرتبط بود. یکی از مشارکت‌کنندگان (زن، ۳۲ ساله) در این زمینه گفت: «همیشه در مورد درآمد واقعی‌اش به من دروغ می‌گفت. این پنهان‌کاری نه تنها مشکلات مالی برایمان ایجاد کرد، بلکه اعتماد من را هم برای همیشه از بین برد.» این نشان می‌دهد که چگونه عدم صداقت، بنیان اعتماد در رابطه را تخریب می‌کند.

عدم اعتماد و تعهد که در قالب شک و سوءظن دائمی بروز می‌یافت، ریشه در شرایط علی بدبینی و دلبستگی ناایمن داشت. مشارکت‌کننده‌ای (مرد، ۳۷ ساله) توضیح داد: «همسرم همیشه فکر می‌کرد با دوستانم در ارتباطم و خیانت می‌کنم. این سوءظن دائمی آنقدر شدید بود که حتی اجازه ملاقات با اقوامم را هم به من نمی‌داد.»

عدم تفاهم در زمینه‌های مختلف زندگی مشترک از جمله تربیت فرزند، مدیریت مالی و سبک زندگی، حاکی از تأثیر شرایط علی انعطاف‌ناپذیری و عدم خودآگاهی بود. یکی از مصاحبه‌شوندگان (زن، ۲۹ ساله) بیان کرد: «در مورد هر موضوع مهمی با هم اختلاف نظر داشتیم. از شیوه تربیت فرزند گرفته تا نحوه خرج کردن پول. انگار هیچ نقطه مشترکی بین ما وجود نداشت.»

عدم رضایت جنسی که از ناتوانی در برقراری ارتباط مؤثر ناشی می‌شد، با شرایط علی عدم پختگی هیجانی و ضعف مهارت‌های ارتباطی مرتبط بود. مشارکت‌کننده‌ای (مرد، ۴۰ ساله) با اشاره به این مشکل گفت: «هرگز نمی‌توانستیم در مورد نیازهای جنسی‌مان با هم صحبت کنیم. این موضوع به تدریج فاصله عاطفی عمیقی بین ما ایجاد کرد.»

عدم همکاری در انجام امور زندگی مشترک، بازتابی از شرایط علی عدم مسئولیت‌پذیری و خودمحوری بود. یکی از مشارکت‌کنندگان (زن، ۳۵ ساله) با ابراز ناامیدی گفت: «تمام مسئولیت‌های خانه و بچه‌ها روی دوش من بود. همسرم کوچکترین کمکی در کارها نمی‌کرد و این احساس نابرابری زندگی را برایم سخت کرده بود.»

عدم هدف و برنامه مشترک نشان‌دهنده تأثیر شرایط علی عدم خودآگاهی و عدم بلوغ فکری بر رابطه بود. مصاحبه‌شونده‌ای (مرد، ۳۳ ساله) اعتراف کرد: «هیچ‌گاه با هم در مورد آینده صحبت نکرده بودیم. پس از چند سال متوجه شدم که هر کدامان در مسیر جداگانه‌ای حرکت می‌کنیم.»

تشویق به رفتار ناسالم که در قالب ترویج عادات نامناسب بروز می‌یافت، با شرایط علی تفکر ناسالم و عدم پختگی هیجانی در ارتباط بود. یکی از مشارکت‌کنندگان (زن، ۳۱ ساله) توضیح داد: «به جای اینکه مرا به ورزش و سلامتی تشویق کند، دائماً مرا به خوردن غذاهای ناسالم و زندگی بی‌تحرک عادت می‌داد.»

شاخص‌های مربوط به خانواده اصلی به عنوان دومین بستر زمینه‌ای، فشار مضاعفی بر رابطه وارد می‌کنند. **عدم حفظ استقلال خانواده** («هر تصمیمی داشتیم، خانواده‌ش دخالت می‌کردن») و **عدم روابط حمایتی با خانواده اصلی** («خانواده‌اش همیشه با سردی برخورد می‌کردند و حمایتش نمی‌کردند») فضایی پرتنش ایجاد می‌کند که در آن، شرایط علیی مانند عدم اعتماد به نفس و بدبینی مجال بیشتری برای رشد پیدا می‌کنند. همانطور که یکی از مشارکت‌کنندگان (زن، ۲۹ ساله) توضیح داد: «دخالت‌های خانواده همسر در زندگی ما، باعث شده بود همیشه احساس کنم زیر ذره بین هستم. این موضوع اعتماد به نفسم را به شدت تحت تأثیر قرار داده بود.»

شاخص‌های فرهنگی به عنوان سومین بستر زمینه‌ای، نقش تعیین‌کننده‌ای در تشدید تعارضات ایفا می‌کنند. **عدم پایداری به هنجارها** («می‌گفت این چیزها مهم نیست؛ هر طور بخواهم زندگی می‌کنم») و **عدم رعایت فضایل اخلاقی** («به جای کمک کردن، دائم حسادت می‌کرد و دعوا راه می‌انداخت») به عنوان زمینه‌های فرهنگی-ارزشی، باعث از بین رفتن انسجام و اشتراکات اخلاقی زوجین می‌شوند. این تضادهای ارزشی، شرایط علیی مانند تفکر ناسالم و انعطاف‌ناپذیری را تشدید می‌کند. مشارکت‌کننده‌ای (مرد، ۴۲ ساله) این مسئله را اینگونه توصیف کرد: «تفاوت در باورها و ارزش‌های اساسی بین من و همسرم، باعث شده بود در مورد مسائل بنیادین زندگی هیچ‌گاه به تفاهم نرسیم. این موضوع به تدریج تمام جنبه‌های رابطه ما را تحت تأثیر قرار داد.»

جمع‌بندی تحلیلی یافته‌ها

همانطور که در این بخش مشاهده شد، الگوی استخراج شده صرفاً یک دسته‌بندی نیست، بلکه نقشه‌ای است که نشان می‌دهد چگونه **شرایط علی** (شاخص‌های فردی ریشه‌دار) در **بستر شرایط زمینه‌ای خاص** (شامل شاخص‌های عدم تعاملی، خانوادگی و فرهنگی)، پدیده «ازدواج ناموفق» را شکل می‌دهند. این درک سیستمی که روابط علی و تعاملی بین عوامل مختلف را نشان می‌دهد، نقطه آغاز ضروری برای **طراحی راهبردهای مؤثر** است که می‌توانند این چرخه معیوب را شکسته و به **پیامدهای مثبت** منجر شوند. در بخش بحث، این ارتباطات در پرتو ادبیات موجود به صورت عمیق‌تری و با تمرکز بر چگونگی تأثیر راهبردها بر این چرخه، تحلیل خواهد شد.

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های این پژوهش که در قالب یک الگوی پارادایمی (شکل ۱) ارائه شده است، نشان می‌دهد که پدیده «ازدواج ناموفق» در مرکزیت این الگو، محصول تعامل پویای چندین عامل است. این تحلیل نشان می‌دهد که «شرایط علی» (مانند عدم خودآگاهی و انعطاف‌ناپذیری) در بستر «شرایط زمینه‌ای» خاص (شامل شاخص‌های فردی، تعاملی، خانوادگی و فرهنگی) منجر به شکل‌گیری این پدیده می‌شوند. در مقابل، «راهبردها»ی مناسب می‌توانند با هدف قرار دادن این شرایط، به «پیامدهای مثبت» مطلوب منجر شوند. این چهارچوب جامع با یافته‌های پژوهش‌هایی همچون کریمی سانی و همکاران (۱۳۸۹) که بر چندبعدی بودن عوامل شکست ازدواج تأکید دارند، همسو است.^۱ تحلیل شرایط علی و زمینه‌ای: مسیر تحلیلی الگو از شرایط علی ریشه‌ای آغاز می‌شود. همانطور که هاریس و لی^{۱۷} (۲۰۲۳) و نف و برودی^{۱۸} (۲۰۲۳) نیز اشاره کرده‌اند، عواملی مانند «عدم خودآگاهی»، «تفکر ناسالم» و «انعطاف‌ناپذیری» (که از جمله شرایط علی هستند)، به‌طور مستقیم بر شکل‌گیری شرایط زمینه‌ای تأثیر می‌گذارند. برای مثال، عدم خودآگاهی (شرط علی) می‌تواند منجر به انتخاب همسر نامناسب بر مبنای معیارهای سطحی (شاخص فردی) شود، یا انعطاف‌ناپذیری (شرط علی) به‌صورت مستقیم به «عدم مدیریت تعارض» و «عدم همکاری» (از شاخص‌های عدم تعاملی) دامن می‌زند. این چرخه معیوب در بستر خانواده اصلی (سقرین و فلورا^{۱۹}، ۲۰۰۵) و هنجارهای فرهنگی (باچاندو کارن^{۲۰}، ۲۰۲۳) تشدید می‌شود. برای نمونه، تفکر «من» محور به جای «ما» محور (لیو^{۲۱} و همکاران، ۲۰۲۳) که از علل دل‌زدگی زناشویی است، نمونه‌ای بارز از تأثیر شرایط علی (تفکر ناسالم) بر فضای تعاملی رابطه است.^۲ تحلیل نقش راهبردها: در این الگو، راهبردها نقش واسطه‌ای حیاتی برای شکستن چرخه معیوب شرایط علی و زمینه‌ای ایفا می‌کنند. یافته‌های این پژوهش و همچنین مطالعاتی مانند باچاندو و کارن (۲۰۲۳) و سقرین و نابی^{۲۲} (۲۰۲۳) همگی مؤید این هستند که اجرای «آموزش‌های پیش از ازدواج» (به عنوان یک راهبرد کلیدی) می‌تواند مستقیماً بر شرایط علی مانند «عدم مهارت‌های ارتباطی» و «عدم مدیریت هیجان» اثر بگذارد و آن را اصلاح کند. این آموزش‌ها با افزایش خودآگاهی و تقویت هوش هیجانی زوجین، آنان را برای مقابله با شرایط زمینه‌ای دشوار، مانند کنترل‌گری در رابطه (سقرین و نابی، ۲۰۲۳) یا تعارضات اجتناب‌ناپذیر (سیلیمان و اسچوم^{۲۳}، ۲۰۲۳)، مجهز می‌سازد و "احساس ما بودن" (لیو و همکاران، ۲۰۲۳) را تقویت می‌کند.^۳ پاراگراف تحلیل دستیابی به پیامدهای مثبت: اجرای موفقیت‌آمیز این راهبردها، زنجیره‌ای از پیامدهای مثبت را به همراه خواهد داشت. برای نمونه، آموزش «مهارت‌های ارتباطی» (راهبرد) که توسط ایسر^{۲۴} و همکاران (۲۰۲۳) نیز بر اهمیت آن تأکید شده است، نه تنها «عدم صداقت» (شرط علی) را کاهش می‌دهد، بلکه می‌تواند به «بهبتر شدن ارتباطات زوجین» و حتی «بهبتر شدن رابطه جنسی» (پیامدهای مثبت) بینجامد و احساس طردشدگی ناشی از آن را از بین ببرد. به طور مشابه، «توجه به فرهنگ» به عنوان یک راهبرد، باعث «افزایش حس معنویت در زندگی» و «پایداری خانواده» می‌شود. بنابراین، این الگو به وضوح نشان می‌دهد که چگونه مداخلات هدفمند در سطوح مختلف می‌تواند مسیر ازدواج را از شکست به سوی موفقیت، شادکامی و پایداری سوق دهد. از جمله محدودیت‌های این پژوهش می‌توان عدم پاسخگویی صادقانه ی برخی از مصاحبه‌شوندگان در طول مصاحبه اشاره کرد. از دیگر محدودیت‌های این پژوهش، می‌توان به عدم دسترسی به مصاحبه‌شوندگان در مکان مصاحبه را نام برد. برای رفع محدودیت اول، پیشنهاد می‌شود که پژوهشگران آتی مقوله‌های حالت روحی

وروانی زوجین در تاثیرگذاری بر ازدواج ناموفق را نیز مورد مطالعه و بررسی قرار دهند. همچنین برای رفع محدودیت دوم، پیشنهاد می‌گردد که پژوهشگران آینده جهت دسترسی سریع به مصاحبه‌شوندگان، زمان و نوع مصاحبه را با مصاحبه‌شوندگان هماهنگ کنند به علاوه پیشنهاد می‌گردد که پژوهشگران بعدی، یک پرسشنامه‌ی سازگاری زناشویی را هنجاریابی و تدوین نمایند، چرا که پرسشنامه‌ی سازگاری زناشویی اسپانیر به دلیل طولانی بودن آن که حاوی ۳۲ سوال است بر مقدار دقت و پاسخ‌های شرکت‌کنندگان بی‌تاثیر نیست. همچنین پیشنهاد می‌شود که پژوهشگران آتی شاخص‌های شناسایی شده برای ازدواج ناموفق را تعمیم و گسترش داده و در نتیجه مقوله‌های فراوانی برای این امر علل‌یابی کنند. هم‌چنین پیشنهاد می‌شود که روانشناسان و مشاوران شاخص‌های شناسایی شده در امر ازدواج‌های ناموفق را به شکل گسترده در آموزش‌های پیش از ازدواج به زوجین، آموزش و ارائه بدهند.

پی‌نوشت‌ها

1. Myers	12. Spanier Marital Compatibility Scale
2. Gutman	13. Mackleod
3. Cognitive-Emotional Model of Couple Relationships	14. Semi-structured in-depth interview
4. Eidelson & Epstein	15. Member Checking
5. Sharp	16. Peer Debriefing
6. Karhn & Putnam	17. Harris & Lee
7. Open coding	18. Neff & Broadly
8. Axial coding	19. Segrin & Flora
9. Selective coding	20. Bachandokarn
10. Strauss & Corbin	21. Liu
11. Scale of positive feelings towards spouse	22. Nabi
	23. Siliman & Schumm
	24. Esere

Reference

- Bachandokarn, D. (2023). The role of cognitions in marital relationships: Definitional, methodological, and conceptual issues. *Journal of consulting and clinical psychology*, 57(1), 31-40.
- Eidelson, R., & Epstein, N. (2023). Cognition and relationship maladjustment: Development of a measure of dysfunctional relationship beliefs. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 50(3), 715-720.
- Esere, M. O., Yeyeodu, A., Oladun, C. (2023). Obstacles and Suggested Solutions to Effective Communication in Marriage as Expressed by Married Adults in Kogi State, Nigeria , *journal Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 114: 584 – 592.
- Gutman, J. M. (2020). What predicts divorce? The relationship between marital processes and marital outcomes. Hillsdale, NJ: A handbook (PP. 170-190). Lawrence Erlbaum publishers.

- Harris, Lee, J.A. (2023). Love-styles. In R.J. Sternberg & M.L. Barnes (Eds), the psychology of love. New Haven. CT: Yale University press.
- Karimi Sani,P., Asoodeh, M.H. Khalili, S., Daneshpour, M., &Lavasani, M.GH. (2010). Factors of successful marriage: accounts from self described happy couples. *Social and behavioral sciences*. 5(1). 2042-2046. [In Persian].
- Krahn.G & Putnam.M. (2003). Qualitative research methodologies. In M. Roberts and S. Ilardi (Eds.), Methods of research in clinical psychology: A handbook (PP. 176-195). New York: Blackwell Publishers.
- Liu, D., Carroll, J& Doherty, W. J. (2023). Evaluating the effectiveness of premarital prevention programs: A Meta analytic review of outcome research. *Family relation*. 52 (2). 105-118.
- Mohsenzadeh.F. (2010). Investigating the factors of marital dissolution in traditional and modern marriages. PhD thesis. Department of Educational Sciences and Counseling, Tehran. Kharazmi University. [In Persian].
- Myers,J.E ,. Madathil,J.&Tingle,L.R.(2020). Marriage satisfaction and wellness in india and the U.S:a preliminary comparison of arranged marriages and marriages of choice. *Journal of counseling and development*. 83(2). 183-190.
- Neff, L. A., & Broady, E. F. (2023). Stress resilience in early marriage: Can practice make perfect? *Journal of personality and social psychology*, 101(5), 1050.
- Segrin, C., & Nabi, R. L. (2023). Does television viewing cultivate unrealistic expectations about marriage? *Journal of Communication*, 52(2), 247-263.
- Segrin,C. &Flora,J.(2005). *Family communication*.London:Lawerence Erlbaum associates publishers.
- Sharp, E.A; Ganeng, L.H. (2023). Raising awareness about marital expectations. Are unrealistic beliefs changed by integrative teaching? New haery C t: yale University press.
- Siliman, B., & Schumm, W. R. (2023). Adolescents' perceptions of marriage and premarital couple's education. *Family Relations*, 53(5), 513-520.
- Strauss A.L, Corbin J.M. (1998). Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory. California: SAGE Publications, Inc.